

ΕΝΤΗΕΤΟ.23.

23.7.1937: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΕΡ ΡΙΤΣΜΟΝΤ ΠΑΛΜΕΡ ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΟΥ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στο διάστημα που οι τρεις Μητροπολίτες-οι εξόριστοι Κιτίου Νικόδημος Μυλωνάς και Κυρηναίος Μακάριος- και ο Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος αλληλοτρώνονταν κυριολεκτικά μεταξύ τους και μεταξύ του ποιμνίου τους γιατί καθυστερούσαν στην επίλυση του Αρχιεπισκοπικού ζητήματος, δηλαδή την εκλογή διαδόχου του αποβιώσαντος το **1933** Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Γ, η Αγγλία και η Ελλάδα δεν έμεναν απλοί θεατές.

Αντίθετα κατέβαλλαν η κάθε μια χώρα τις δικές της προσπάθειες, με τους δικούς της φυσικά στόχους.

Ετσι στις **18** Νοεμβρίου **1936** ο διευθυντής της πρώτης πολιτικής διευθύνσεως του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας Μ. Μελάς συναντήθηκε με το βρετανό διπλωμάτη Νίκολς στην Αθήνα και σε μια συζήτηση που είχαν εξέφρασε την ελπίδα ότι η βρετανική Κυβέρνηση θα κατέβαλλε προσπάθειες για να πείσει το Γερμανό να δεχθεί τη θέση του Αρχιεπισκόπου Κύπρου.

Σύμφωνα με έκθεση της αγγλικής πρεσβείας στην Αθήνα προς το κέντρο στις **19** Νοεμβρίου (Ανάτυπον Τηλλυρίδη σελ. **530**) ο Νίκολς είχε αναφέρει στο Μελά ότι η Κυβέρνηση του θα δεχόταν μια λογική πρόταση παρά το γεγονός ότι δεν ήθελε μεσολάβηση της Ελληνικής Κυβέρνησης γύρω από το όλο θέμα:

" Ο κ. Μελάς ήγειρε το θέμα της Κυπριακής Εκκλησίας μαζί μου χθες βράδυ. Είπε ότι η ελληνική Κυβέρνηση ανησυχούσε πολύ για να καταλήξει σε συμφωνία και ρώτησε εάν υπήρχε τρόπος για τον οποίο θα μπορούσε να βοηθήσει.

Είπα ότι νόμιζα πως η θέση μας ήταν καθαρή. Οι δύο Επίσκοποι είχαν εξορισθεί και δεν υπήρχε

ευκαιρία να γίνουν δεκτοί πίσω στην Κύπρο. Κατά συνέπεια οποιαδήποτε μέτρα που θα λαβάνονταν από την ελληνική Κυβέρνηση θα έπρεπε να ήσαν προς την κατεύθυνση να πεισθεί η Κυπριακή Εκκλησία να βρει τα μέσα της εκλογής νέου Αρχιεπισκόπου. Το θέμα ως εκ τούτου ήταν αποκλειστικά μεταξύ της ελληνικής Κυβέρνησης και της Κυπριακής Εκκλησίας.

Ο κ. Μελάς συμφώνησε και είπε ότι η ελληνική Κυβέρνηση προσπαθούσε στην πραγματικότητα να πείσει τους εξορίστους Επισκόπους να διορίσουν αντιπροσώπους τους στη σύνοδο με πλήρης εξουσίες να εκλέξουν Αρχιεπίσκοπο. Αλλά "πρόσωπα που έπρεπε να γνωρίζουν περισσότερο" (υπολόγισα ότι αναφερόταν στους αδελφούς Κύρου) εργάζονται προς την αντίθετη κατεύθυνση με το να πείσουν τους Επισκόπους ότι, εάν αρνηθούν για αρκετό χρόνο, τότε θα τους επιτραπεί επιστροφή στην Κύπρο. Πριν αναλάβει περαιτέρω μέτρα ως μεσολαβητής, η ελληνική Κυβέρνηση θέλει να είναι εντελώς σίγουρη ότι θα γίνεται αποδεκτή η μεσολάβηση της.

Απάντησα κατ' αρχήν ότι δεν υπάρχει ευκαιρία για τους Επισκόπους να επιστρέψουν κατά δεύτερο λόγο ότι ενώ φυσικά δεν επιδιώκουμε μεσολάβηση της ελληνικής Κυβερνήσεως, δεν ήταν μέρος της πολιτικής μας να διατηρήσουμε την Κυπριακή Εκκλησία στην παρούσα ανώμαλη κατάσταση με το να παρεμβάλλουμε εμπόδια. Στην πραγματικότητα, μια λογική διευθέτηση δεν θα μπορούσε παρά να γίνει δεκτή από μας.

Τέλος ο Μ. Μελάς είπε ότι η ελληνική Κυβέρνηση έχει μερικές ελπίδες ότι θα πείσει τον Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων Γερμανό, που βρίσκεται τώρα στο Λονδίνο να αποδεχθεί τη θέση του Αρχιεπισκόπου, παρ' όλον ότι δεν ανησυχεί να δεχθεί τη θέση. Ο κ. Μ. Μελάς αισθανόταν σίγουρος ότι η λύση αυτή θα μας βρίσκει συμφώνους. Εν πάση περιπτώσει η ελληνική Κυβέρνηση δεν θα πάρει άλλα μέτρα πίσω από την πλάτη μας και ανέλαβε όπως εάν οι Επίσκοποι συμφωνήσουν να διορίσουν αντιπροσώπους (οι οποίοι δυνατόν να μη ήσαν αποδεκτοί από μας) κανένας από αυτούς δεν θα

εκλεγεί Αρχιεπίσκοπος".

Η ενέργεια αυτή του Νίκολς προκάλεσε τις έντονες διαματυρίες του Κυβερνήτη της Κύπρου ο Σερ Ρίτμοντ Πάλμερ που θεωρούσε σαν πολύ βλαβερή τη δήλωση ότι η διαφορά ήταν μεταξύ της ελληνικής Κυβέρνησης και της Εκκλησίας της Κύπρου.

Επίσης θεωρούσε ότι Αρχιεπίσκοπος που θα εκλεγόταν με πρωτοβουλία της ελληνικής Κυβέρνησης θα αισθανόταν υποχρεωμένος απέναντι της κι έτσι θα προωθούσε τον φιλελληνισμό.

Εγγραφε ανάμεσα στ' άλλα στον υφυπουργό Αποικιών ο Πάλμερ, στις **17 Δεκεμβρίου 1936:**

" (...) Υπήρξε ο συνεχής στόχος της Κυβέρνησης να στρέψει τις σκέψεις των Κυπρίων μακριά από τη σύνδεση, πραγματική ή φανταστική, με την Ελλάδα. Ολη η πολιτική της κυβέρνησης στα τελευταία τρία χρόνια έχει σχεδιασθεί προς αυτό το στόχο. Γνωρίζετε καλά ότι αυτό συμβαίνει. Δεν χρειάζεται να παραθέσω ειδικά παραδείγματα. Κάθε δυνατή προσπάθεια έχει καταβληθεί για να περιορισθεί η ελληνική επιρροή στην Κύπρο και να στραφούν οι σκέψεις των Κυπρίων από την Ελλάδα προς τη Μεγάλη Βρετανία. Τα αποτελέσματα πολιτικά, οποιασδήποτε επέμβαση της ελληνικής Κυβέρνησης στο θέμα της τοπικής εκκλησίας θα είναι καταστροφικά στην πολιτική που εφαρμόζεται τώρα και η οποία έχει την πλήρη έγκρισή σας. Θα θεωρηθεί σε όλη την Κύπρο ως νίκη των ασυμβιβάστων που θεωρούν την Ελλάδα ως μητέρα πατρίδα και θα υπάρξει μεγάλο κέρδος από το γεγονός ότι το εκκλησιαστικό λύθηκε έπειτα από επέμβαση της ελληνικής Κυβέρνησης, είναι φανερό ότι η ελληνική Κυβέρνηση άρχισε να παίρνει ενεργά μέτρα στο να πείσει τον Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων να δεχθεί τη θέση του Αρχιεπισκόπου στην Κύπρο, Ο κ. Μελάς παραδέχθηκε αυτό τουλάχιστο στην τελευταία παράγραφο της συνέντευξής του.

Είναι εύκολο να προλεχθεί με μεγάλη ακρίβεια ποιο θα είναι το αποτέλεσμα της επέμβασης της ελληνικής Κυβέρνησης, εάν οδηγήσει στην εκλογή ενός Αρχιεπισκόπου, που να οφείλει τη θέση του στις

προσπάθειες της ελληνικής Κυβέρνησης. Ο νέος Αρχιεπίσκοπος αισθανόμενος εχθρός με την υποστήριξη των ισχυρών φίλων του στην Ελλάδα, δεν καθυστερεί να απευθύνεται σ' αυτούς όταν οποιαδήποτε απόφαση της Κυβέρνησης δεν του αρέσει και θα αισθάνεται υποχρεωμένος να εφαρμόζει τις οποιεσδήποτε επιθυμίες του, πράγμα που θα οδηγήσει σε αύξηση της επιρροής του ελληνισμού στην Κύπρο".

Οι απόψεις του Κυβερνήτη επιβλήθηκαν και στις 15 Φεβρουαρίου ο Σίντινεϋ Γουάτερλοου, πρέσβης της Βρετανίας στην Αθήνα, σε έκθεση του προς την Κυβέρνηση του από την Αθήνα έσπευδε να την ενημερώσει ότι είχε συναντηθεί με τον Μ. Μελά και ότι του κατέστησε σαφές ότι το θέμα του Αρχιεπισκοπικού θρόνου της Εκκλησίας της Κύπρου αποτελούσε εσωτερικό θέμα της αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Κύπρου.

Ο Γουάτερλοου ξεκαθάριζε όμως το θέμα μια για πάντα. Οπως ανέφερε στην επιστολή του (Τηλλυρίδη σελ 539):

"Κατά συνέπεια (τόνισα) οποιαδήποτε επέμβαση στο θέμα από την ελληνική Κυβέρνηση θα είναι εντελώς απαράδεκτη από την Κυβέρνηση της Α.Μ. του Ηνωμένου Βασιλείου".

Για τον Μελά ήταν κάτι πολύ σημαντικό γι' αυτό και κάλεσε τον Γουάτερλοου να του πει σιγά, σιγά, για να μπορέσει να τα γράψει, ώστε να μπορεί να ενημερώσει και αυτός την Κυβέρνηση του, ότι δηλαδή δεν ήθελε η Αγγλία καμμιιά επέμβαση:

"Ο Μελάς μου ζήτησε να του επαναλάβω αυτά τα λόγια, τα οποία όπως είπα τα έλεγα επίσημα και πήρε σημειώσεις στα Γαλλικά. Μόλις τέλειωσε παρατήρησε: Είστε πολύ σκληροί".

Ενώ όλες αυτές οι διεργασίες γύρω από την εκλογή Αρχιεπισκόπου συνεχίζονταν, ο κυβερνήτης Πάλμερ ανησυχώντας μήπως του ξεφύγει η κατάσταση από τον έλεγχο του ετοίμασε νομοσχέδιο το οποίο έθετε πλέον έλεγχο στην εκλογή Αρχιεπισκόπου.

Το Νομοσχέδιο απέστειλε στον Υφυπουργό

Αποικιών για έγκριση, από πολύ νωρίς, στις 23 Ιουλίου 1937, πριν ακόμα ενταθούν οι προσπάθειες των τριών Κυπρίων Μητροπολιτών.

Εγγραφε ο Πάλμερ στον υφυπουργό του αναφερόμενος στους σκοπούς και στόχους του Νομοσχεδίου (Τηλλυρίδη Ανάτυπο σελ, 548):

" Εχω την τιμή να σας υποβάλω το εσώκλειστο προσχέδιο Νόμου με το οποίο εκλέγονται ορισμένα πρόσωπα από του να εκλεγούν στην κενή θέση του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου της Αυτοκεφάλου ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κύπρου και το οποίο προβλέπει την έγκριση του Κυβερνήτη για το πρόσωπο που θα εκλεγεί.

Οι σκοποί του Νομοσχεδίου εξηγούνται σε συνοδευτικό έγγραφο του Γενικού Εισαγγελέα. Γνωρίζετε από την προηγούμενη αλληλογραφία ότι το προσχέδιο αυτό αποτελεί το αποτέλεσμα μιας μακράς εξέτασης. Νομίζω ότι το προσχέδιο Νόμου πρέπει να είναι εναντίον της πιθανότητας εκλογής Αρχιεπισκόπου υποψηφίου γνωστού ως ανεπιθύμητου και να φθάνει μέχρι του σημείου να εγκαθιδρύει σωστές σχέσεις μεταξύ της κυβέρνησης και του αρχηγού της αυτοκέφαλης Εκκλησίας:

Με τον τρόπο αυτό οι δυο παρατάξεις, Κυβερνήτης και Μητροπολίτες, οδηγούνταν προς τη σύγκρουση.

Ωστόσο, μέχρι τότε θα συνέβαιναν ακόμα πολλά στο νησί.